Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zamankbr.ru

ЗАМАН

Байрым кюн, 20 январь, 2017 жыл №9 (20180)

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ ВРЕМЯ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Съезд

Партиячыла беш жылны ичинде толтургъан жумушланы эсеплерин чыгъарлыкъдыла

21-22 январьда Москвада «Единая Россия» политика партияны XVI отчёт-айырыу съезди бардырыллыкъды. Анда организация озгъан беш жылны ичинде толтургъан жумушланы эсеплери чыгъарыллыкъдыла эмда келир кезиуге муратла салынырыкъдыла.

«Единая Россиягъа» багъаны уа былтыр 18 сентябрьде айырыуланы кюнюнде аны ючюн къол кётюрюп, программасын тюзге санагъанла бергендиле. Аны ючюн а съездни биринчи кюнюнде ушакъла майданла къуралып, алада айырыула аллы кампанияны программасы сюзюллюкдю. «Партияны биринчи бёлюмлерини келечилери, экспертле эмда къыралны Правительствосуну къуллукъчулары белгиленип, алай толтурулмай къалгъан жумушланы тинтирикдиле, жууукъ заманда эмда узакъ болжалда тамамланыллыкъ ишлени сюзерикдиле»,-дегенди партияны Генеральный советини секретары **Сергей Неверов**.

Ушакъла майданла уа партияны программаларына кёре юлешинирикдиле: «Къыралны качествосу», «Айныуну эм къолайлыкъны экономикасы», «Социальный политика», «Оюмлу кюч эм культура», «Саулукълу келир заман» «Кесими юйюме ие болама», «Аграрный жаны бла деменгили къырал». Ушакъладан сора уа айырыула аллы программа къалай толтурулгъаны эмда 2017 жылда тамамларгъа белгиленнген жумушланы юслеринден партияны башчысына белгили этиллиди.

Андан сора да, съездде партияны оноучу органларыны келечилери да айырыллыкъдыла, ол санда Баш эм Генеральный советлени таматалары, Ара контроль комиссияны председатели да. Пленар жыйылыуну аллында уа башчылыкъ этген органланы кенгертилген жыйылыулары боллукъду. Алагъа партияны регионлада биринчи бёлюмлерини секретарьлары да къатышырыкъдыла. Съездни повесткасын да ала къабыл кёрлюкдюле.

Баш совет а белгили жамауат къуллукъчуладан, политикледен къуралады, аны къауумуна биригиуде болмагъанла да къошуллукъдула. Генеральный советни юсюнден айтханда уа, анга 170 адам киреди, ала айырылгъан этедиле. Уставха кёре, бек аздан аны къауму 15 процентге жангыртылыргъа керекди. Генеральный советни 50 адамы жангыдан айырыллыкъды. Ала биринчи эм жер-жерли бёлюмлени башчыларыдыла.

Аладан сора да, Къырал Думагъа эмда Федерация Советге сайланнган 25 адамны орунуна да башхала къошуллукъдула. Генеральный советге къыралны битеу регионларыны да келечилери киредиле. «Анга Къырал Думаны депутатлары, Федерация Советни келечилери да къошуладыла. Ол санда партия программаланы жашауда бардырыргъа жууаплыла, фракцияны ичинде депутат къауумланы башчылары да»,-деп чертгенди Сергей Неверов.

Съездден сора уа Генеральный советни жангы къауумуну кенгеши бардырыллыкъды. Анда уа альтернатива халда Генсоветни секретары эмда президиум айырыллыкъдыла.

Къабарты-Малкъардан XVI отчёт-айырыу съездге делегатла уа, битеу да бирге 9 адам, «Единая Россияны» КъМР-де регион бёлюмюню XXVI отчёт-айырыу конференциясында айырылгъан эдиле. Ала партияны биринчи бёлюмлерини секретарьларыдыла.

Аладан сора да, регионну Башчысы **Юрий Коков** да чакъырылгъанды. Съездни ишине партияны регион бёлюмюню секретары **Михаил Афашагов**, аны толтуруу комитетини башчысы **Дмитрий Парафилов**, Парламентни спикерини орунбасары **Жанатайланы Салим**, Нальчик шахарны мэри **Арсен Алакаев** барлыкълары да белгиленеди. Анга РФ-ни Къырал Думасыны депутаты **Адальби Шхагошев** да партияны Генеральный советини келечисича къатышырыкъды.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

БАГЪА БИЧИУ

Къутхарыучу - ол жигитлени эмда адамланы сюйгенлени усталыгъы

Къыйын табийгъат болумланы кетериу эмда аланы юсюнден билдириу жаны бла бирикген къырал системаны (РСЧС) Къабарты-Малкъарда жер-жерли бёлюмюнде озгъан жылны эсеплери чыгъарылгъандыла эмда быйылгъа борчла белгиленнгендиле. Бу иш бла байламлы жыйылыу 18 январьда Нальчикде Къырал концерт залда ётгенди.

Жыйылыуну аллында республикада болгъан къыйын табийгъат болумланы, ол санда буз, сакъ жауунла салгъан хатаны, кетериуде бёлюмню ишчилери къалай къармашханларыны юсюнден фильм кёргюзтюлгенди. Анда айтылгъаныча, отчёт кезиуде от тюшюу жаны бла хал артыкъ осал тюйюл эди. Анга пилотсуз авиация хайырланылып тебиреген да (386 кере) иги себеплик этгенди.

Фильмде МЧС-ни ичинде эм игиге саналгъан Элбрусда бийик тау-къутхарыу къауумну юсюнден да айтылгъанды. Озгъан жыл аны специалистлери юч жюзден артыкъ иш бардыргъандыла, кеслерини да асламысын бийикледе къыйын жерледе.

Къабарты-Малкъарны Правительствосуну Председателини орунбасары - къыйын табийгъат болумланы кетериу, аланы юсюнден билдириу эмда от тюшюу жаны бла къоркъуусузлукъну жалчытыу жаны бла правительстволу комиссияны таматасы **Владимир Болотоков** бу системаны ишини, борчларыны юсюнден толу айтханды. Озгъан жыл, аны оюмуна кёре, алай женгил тюйюл эди: республикада от тюшген, суу басхан, ырхы суула келген, уллу аварияла этилген аз шарт болмагъанды. Алай дагъыда хатагъа тюшген адамлагъа РСЧС-ни хайырындан терк болушлукъ берирге онг табылгъанды. Аны бла бирге системаны тюрлю-тюрлю бёлюмлерин кючлендириу жаны бла да кёп жумуш этилгенди. Сёз ючюн, районланы барында да бирикген дежурный-диспетчер службала къуралгъандыла.

Владимир Болотоков антикризис оноу этиу эмда къыйын болумланы юсюнден адамлагъа мычымай билдириу системаны игилендирирге кереклисин белгилегенди, аллай кезиуледе хайырланылгъан ырысхыдан асламыракъ къысдырыкъ этерге да чакъыргъанды. Ахырында ол: «Къутхарыучуланы бла от ёчюлтюучюлени баш борчлары – адамлагъа къуллукъ этиудю эмда къыйын кезиулеринде алагъа билеклик этерге хазыр болуудду»,- дегенни айтып, жарыкъ бетли урунннганлары ючюн жыйылыугъа къатышханлагъа республиканы Башчысыны эмда Правительствосуну атларындан ыразылыгъын билдиргенди.

Къырал власть эмда жер-жерли самоуправлениляны органларыны, учреждениляланы эм организацияланы граждан къоруулау, адамланы эмда тийрелени къыйын болумладан къутхарыу, от тюшюу эмда суу объектледе къоркъуусузлукъну жалчытыу жаны бла быйыр не мадарла этилгенини юсюнден МЧС-ни КъМР-де Баш управлениясыны начальнигини къуллугъун толтургъан **Вячеслав Борисов** доклад этгенди. Ол билдиргенича, отчёт кезиуде битеу да 543 юйретиуле бла тренировкала бардырылгъандыла. Алагъа жыйырмадан аслам минг адам къатышханды. Айтылгъаныча, от тюшюу жаны бла республикада болум аз-аздан игиге айлана барады: быллай болумланы саны - юч процентге, алада ёлгенлени саны уа 40 процентге азайгъандыла эмда 101 адам къутхарылгъанды. Кёлледе, жарсыугъа, оналты адам батханды. Ол буруннгу жылны кёрюмдюсю бла тенгди. Алай ахыр беш жылны алып айтханда уа, быллай жерледе жашаулары юзюлгенлени саны экиден бирине азайгъаны эсленеди.

От ёчюлтюучюлени юсюнден айтханда, аладан республикада 50 къауум болгъанын, кеслеринде да битеу да 1700 адам ишлегенин билдиргенди докладчы. Хайырланыуда уа 180 энчи машина барды. Узакъ элледе да къуралгъан кеслери эркинликлери бла ишлеген от ёчюлтюучю къауумланы да эсге алса, республика бу жаны бла тынгылы къоруууланады дерчады. Быллай битеу да 325 къауум барды, аланы санында уа 4785 адам.

Аварияла болгъан кезиуледе къутхарыу бла кюрешген къауум бюгюнлюкде жаланда Нальчикде болгъанын белгилегенди Вячеслав Борисов эмда Бахсанда бла Прохладныйде бу ишни къолгъа алыргъа кереклисин чертгенди.

От тюшюу жаны бла къоркъуусузлукъну жорукъларына бузукълукъла этилгени ючюн быйыр кёп къалмай тёрт миллион сом багъасына тазирле салыннгандыла. Бюгюнлюкге аладан 60 проценти жыйылгъанды.

Онеки жерде къыйын болумланы неда аллай къоркъуу чыгъаргъа боллугъуну юсюнден адамлагъа мычымай билдирген комплекс системаны къураугъа республиканы Правительствосу 22,6 миллион сом жибергенди. Бу система кеси да «Къоркъуусузлу шахар» деген программа-аппарат комплексге къошуллукъду.

«Адамланы жашау болумларыны къоркъуусузлугъун жалчытыу жаны бла эм иги муниципалитет» деген смотр-конкурсда Элбрус район хорлагъаны да туура этилгенди жыйылыуда.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ПЛЕНУМ

Ветеранланы къарыулары алыкъа таркъаймагъанды

Тюнене урушну, урунууну, Саутланнган кючлени эм право низамны сакълаучу органланы ветеранларыны шахар советини пленуму болгъанды. Анга Нальчикни администрациясыны башчысыны орунбасары **Улбашланы Ислам**, ветеранланы республикалы жамауат организациясыны председатели **Мухамед Шихабахов**, культура управленияны башчысы **Мадина Товкуева**, билим бериу департаментни таматасыны орунбасары Мария Сотникова, физкультура, спорт эмда жаш тёлю бла ишлеу жаны бла управленияны начальниги **Артур Амшоков**, КъМР-де аскер комиссариатны бёлюмюню башчысы **Залим Шогенов**, КъМР-де ДОСААФ-ны председателини орунбасары **Хусен Мацухов** да къатышхандыла.

Быылтыр къаллай ишле тамамланнганларыны, быйыл да не жумушла сакълагъанларыны юсюнден жыйылыуда шахар организацияны председатели **Абдуллаланы Мустафа** билдиргенди. Ол эки ишни юсюнден айырып айтханды: Уллу Хорламны 71-жыллыгъы эмда уруш башланнган кюнден бери 75 жыл озгъаны тийишлисича белгиленнгенлерин.

Андан сора ветеранла жылны ичинде къаллай ишлеге къатышханларын, аланы жашауларын игилендириу жаны бла не мадарла этилгенлерини юсюнден айтханды. Отчёт кезиуню ичинде, хар замандача, уллайгъанланы социал праволарын къоруулау, аланы жашау болумларын , медицина болушлукъну игилендириу баш борчла болгъанлай къалгъанларын чертгенди. Дагъыда ветеран организацияланы сынауларын кенг жайыугъа, Ата журтну къоруулаучуланы атларын ёмюрлюк этиуге эм кёп башха жумушлагъа эс бурулгъанды. Ала президиумну жыйылыуларында сюзюлгендиле.

Абдуллаланы Мустафа советни юсюнден да бир-бир шартланы туура этгенди: анга 29425 адам киреди, бюгюнлюкде Нальчикде эм анга жууукъ элледе урушну 126 ветераны къалгъанды, тюрлю-тюрлю жерледе аскер къаугъалагъа къатышханладан да 47-си барды. 1142 - тылда ишлегенледиле, ючеулен - баш иелери урушда ёлгенледиле, 12131 - урунууну, 441- РФ-ни Къоруулау министерствосуну, 192- РФ-ни Ич ишлени министерствосуну ветеранларыдыла, 14781-пенсиячыладыла. Ол быылтыр ауушханланы да атларын айтханды. Жыйылгъанла аланы бир минутну шош сюелип эсгергендиле.

-Бизни арабызда насыплы юбилярла да бар эдиле. Озгъан жыл 223 адамны алгъышлагъанбыз, ол санда 190-нын - 90 жыл, 26-сын - 95 жыл, алтауланны - 100 жыл, биреуленни да 105 жыл толгъаны бла. Биз аланы юйлерине баргъанбыз, саугъала да элтгенбиз,-деп, Абдулла улу Физкультура, спорт эм жаш тёлю бла ишлеуню управлениягъа алагъа ол ишде болушлукъ этгени ючюн жюрек ыразылыгъын билдиргенди.

Ол жаш тёлюню патриот ниетледе юйретиуге совет бек магъаналы борчхача къарагъанын да чертгенди. Алай бла озгъан жылда 137 тюрлю иш бардырылгъанды. Алагъа бек аздан 16960 адам къатышханды. «Бу жаны бла ишибизге М.Товкуева, М.Сотникова, О.Долова, башхала да уллу себеплик этгендиле. Аны ючюн алагъа ыспас этебиз»,-дегенди ветеран организацияны таматасы.

Докладчы отчёт кезиуню ичинде ветеранлагъа этилген ырысхы болушлукъну юсюнден да тынгылы айтханды. Фронтчула бары да жашау журт бла жалчытылыныпдыла. Быылтыр ветеранланы юйлерине ремонт этиуге 1125000 сом къоратылгъанды. Хорламны Кюнюню аллында да республиканы Башчысы Юрий Коковну оноуу бла хар ветераннга 20-шар минг сом берилгенди, предприятияланы, организацияланы, учреждениялaны башчылары да 2480-мингишер сомла.

Алай бла, 2216 ветераннга эм пенсиячыгъа болушлукъ этилгенди. Нальчик шахар администрация да 1530 ветераннга эм пенсиячыгъа 1835 минг сом бёлгенди. Спонсорла да бир жанында къалмагъандыла. Ала 4360 абадан жыл санда болгъан адамгъа 9131 минг сом бергендиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Грипп

Болум жарсырча тюйюлдю

«Гонконг грипп» Къабарты-Малкъаргъа да жетгенин айтадыла. Роспотребнадзорну республикада управлениясыны сайтында озгъан ыйыкъда лаборатория тинтиуле кёргюзтген шартла салыннгандыла. Алагъа кёре, гриппни A (H3N2) тюрлюсю жыйырма беш адамда табылгъанды.

Саулай болумну алгъанда, 9-15 январьда ол жарсырча тюйюлдю, деп белгилейдиле ведомствода. Сабий садла бла школла алгъынча ишлейдиле. «Гонконг гриппни» юсюнден айтханда уа, специалистле аны адамны саулугъуна зараны уллу болгъанын чертедиле.

ЭЛ МЮЛК

Къанатлычылыкъны къолайлы кёрюмдюлери

Май районда «Ленинцы» эл мюлк-промышленный комплекс арт алты жылда юй къанатлы эт бла жумуртхала сатыуда дайым алчыланы санында болгъанлай турады, деп билдиредиле районну администрациясыны пресс-службасындан.

Мюлкню башчысыны малчылыкъ жаны бла орунбасары Александр Невидов билдиргеннге кёре, озгъан жылгъа юй къанатлыла ёсдюрген бёлюм бирси заманладан эсе 290 тоннагъа артыкъ эт эм беш миллион жумуртха бергенди. Сагъынылгъан продукцияны сатыудан кооператив 56 миллиондан аслам сом хайыр тюшюргенди.

Бизни корр.

«Жазгъаным окъуучуланы кёллерине жетсе, мен андан уллу махтау излемейме» 2 бет

«Жашланы аскерге тынгылы хазырлар ючюн, материал-техника базаны жангыртыргъа керекди» 2 бет

ТВ-ны бла радиону келир ыйыкъгъа программалары 3-4 бетле

Къутхарыучу - ол жигитлени эмда адамланы сюйгенлени усталыгъы

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Быйылгъы жылгъа белгиленнген борчланы арасында антикризис оноу этиу эмда адамланы къоркъуусузлукъларын жалчытыу системаланы андан ары игилендириуню, сора излеу-къутхарыу къауумну шёндюгю техника эм оборудование бла жалчытыуну Вячеслав Борисов эм магъаналылагъа санагъанды. Докладыны ахырында РФ-ни МЧС-ини Шимал-Кавказ регион арасына, КъМР-ни Правительствосуна, жер-жерли власть органлагъа эмда алада тийишли комиссилагъа ыразылыгъын билдиргенди.

МЧС-ини Шимал-Кавказ регион арасыны башчысыны орунбасары Владислав Кададов граждан къоруулау, адамланы эмда тийрелени къыйын болумладан къутхарыу, от тюшюу эмда суу объектледе къоркъуусузлукъну жалчытыу жаны бла бёлюмге белгиленнген борчланы бары да тамам этилгенлерин белгилегенди. Республикада РСЧС-ни ишине РФ-ни МЧС-ни башчысы Владимир Пучков да бийик багъа бергенин туура этгенди. КъМР-ни Башчысы халкъны къоркъуусузлугъун жалчытыу жумушлагъа энчи эс бургъанын чертип, Владислав Кададов анга да ыразылыгъын билдиргенди.

Ызы бла тутхан ишлеринде айырмалы болгъанланы эмда «Созвездие мужества» деген битеуроссей фестивальны регион кезиуюнде хорлагъанланы саугъалагъандыла. «За отличие в ликвидации последствий чрезвычайной ситуации» деген майдал бла Нальчик шахарны граждан къоруулауну ишлери, къыйын болумланы эмда от тюшюу жаны бла къоркъуусузлукъ жаны бла арасыны башчысыны орунбасарын – излеу-къутхарыу къауумну таматасын **Мартин Хоконовну** эм МЧС-ни КъМР-де Баш управлениясыны излеу-къутхарыу къауумуну келечисин **Азамат Базиевни** саугъалагъандыла. «За содружество во имя спасения» деген майдалгъа от ёчюлтюучю, ич службаны сержанты **Марат Кушхов** тийишли болгъанды. «Отличный пожарный» белги 1-чи номерли от ёчюлтюучю бёлюмню водителине **Хасби Катиновха** бла аллай ючюнчю номерли бёлюмню от ёчюлтюучюсюне Хусен Кардановха берилгенди. Баш управленияны аналитика бёлюмюню таматасы, ич службаны подполковниги **Денис Родионов**, тамата оператив дежурный, ич службаны подполковниги **Шауаланы Хазратали**, тамата дознаватель, ич службаны подполковниги **Сафарби Шопаров**, тамата от ёчюлтюучю-инструктор, ич службаны тамата прапорщиги **Биттууланы Хызыр** «За отличие в службе» деген биринчи даражалы майдал къоллу болгъандыла. Дагъыда бир къауум специалистге «За заслуги» деген белги, Сыйлы грамотала эм «Созвездие мужества» фестивальда хорлагъанлары ючюн дипломла берилгендиле.

Наталья БЕЛЫХ.

Ветеранланы къарыулары алыкъа таркъаймагъанды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Озгъан жыл дагъыда 106 адам болушлукъ тилеп жазгъандыла. Алагъа да 715972 сом юлешиннгенди. Льготалы категориялы 8 гражданнга санаторийге путёвкала берилгендиле. Ветеранлагъа деп шахарда кюндюзгю стационар да къуралгъанды, больницалада, поликлиникалада энчи палатала бардыла. Жыл сайын диспансеризация этиледи, анда кёргюзтюлгенине кёре, багъыу да бардырылады.

-Сёзсюз,-дегенди докладчы,-хар зат да биз сюйгенча тап эмда тынгылы бармайды. Кемчиликлерибиз, чырмауларыбыз да кёпдюле. Ала жашаулары келгенлени юйлерини тапсыз халда болгъанлары, медицина болушлукъ тийишлисича этилмегени, санатор-курорт путёвкаланы сатып алыргъа тюшгени, дарманланы багъалыкълары, пенсияланы азлыкълары бла байламлыдыла.

Келир заманда тамамланыргъа керекли жумушланы юслеринден айта, ол жаш тёлю бла ишлеу андан ары бардырыллыгъын, Уллу Хорламны байрамына хазырланыу алгъынча бийик даражада болурча этиллигин белгилегенди. Нальчик шахар ветеранларыны жамауат организациясы къуралгъанлы отуз жыл толгъанын, аны къууанчы март айда боллугъун да эсге салгъанды.

Андан сора чыгъып сёлешгенле: Нальчикде спортну ветеранларыны таматасы Уяналаны Владимир, Мухамед Шихабахов, КъМКъУ-ну биринчи ветеран организациясыны председатели Хасан Шурдумов, Вольный Ауулда ветеран советни председатели Хакулина

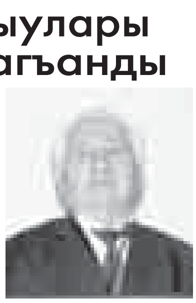

Уяналаны Владимир.

Улбашланы Ислам.

Амшокова, дагъыда башхала шахар ветеран организацияны ишин игиге санагъандыла. Улбашланы Ислам а ветеранла кётюрген проблемаланы барысын да эсепге алгъанын эмда ала тамамланыр ючюн къолдан келген мадарла этилликлерине ышандыргъанды.

Бек ахырында уа Абдуллаланы Мустафа хычыуун жумушну толтургъанды. Жылны ичинде эм иги ишлеген биринчи ветеран организацияланы башчыларына грамотала, ахча саугъала да бергенди. Алагъа тийишли болгъанланы араларында Уяналаны Владимир, Хасан Шурдумов, Миллет библиотекадан Созайланы Хаулат, «Ростелекомдан» ООО-дан Иван Жарков, «Водоканалдан» Борис Лобанов да бар эдиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

Тинтиу

Озгъан жылда файдаларыгъыз къаллай бирди?

Налог органлада декларация кёргюзтюу кезиу башланнганды, 2016 жылда алыннган файданы туура этерге борч салынады. Адамланы файдаларына кёре 2016 жылда алыннган налогну (НДФЛ-3 формалы) ёлчемин 2017 жылда 2 майгъа дери кёргюзтюрге керекди.

Налог декларацияны была берирге борчлудула:

- энчи предпринимательле;
- нотариусла, ёкюлле, энчи иели иш бла кюрешген башха адамла;
- налог агентледен тышында файда алгъанла (сёз ючюн, юйлерин,фатарларын арендагъа (субарендагъа, хакъ бла) бериуден неда репетиторча,няняча, юй жумушчуча, саусузгъа къарау дегенча эмда хакъ бла этилген башха жумушладан файда алгъан адамла);
- юч жылдан аз заманны ичинде иеликде болгъан ырысхыларын (2016 жылдап 1 январьдан сора алыннган ырысхы (жеринден тепдирилмеген) бла байламлы уа - 5 жыл) (фатарларын,юйлерин, жер бёлюмлерин, автомобиллерин, башха байлыкъларын да) сатып ахча тюшюрген адамла;

РФ-ден тышында алыннган файдаланы хайырланнган РФ-ни инсанлары;

- алгъан файдаларына налог салынмай къалгъан адамла;
- лотерея бла эмда башха оюнла бла ахча къытханла (аланы лотереяны,башха оюнланы къурагъанла тёлей эселе), илму, искусство, литература чыгъармаланы эмда жангычылыкъланы авторларыны сабийлерине, туудукъларына,башха жууукъларына тёленнген ахчаны алгъанла;
- ырысхыларын алыш-бёлюш этгенде аланы келишим бла тохташдырылгъан багъаларында башхалыкъ ючюн ахча алгъан адамла;
- башха адамладан саугъагъа ахча алгъанла.

НДФЛ-ге кёре тёленнген налогларыны бир кесегин къайтарыр (стандарт,социал халда,ырысхы ючюн) мурат бла декларация бергенле тохташдырылгъан болжалны (2017 жыл 2 май) сакъларгъа борчлу тюйюлдюле. Аллай декларацияланы жылны ичинде берирге боллукъду.

Налог декларацияланы эсепге алыннган (жашагъан) жеригизде налог органнга кесигиз сайлагъан бу амалладан бири бла берирге керекди:

- кесигиз барып неда нотариус шагъатлыкъ этген ышаныулукъ къагъыты болгъан келечигизни ийип;
- почта бла;
- Интернетни юсю бла электрон амал бла.

«Личный кабинет налогоплательщика для физических лиц» деген амалны хайырланнганла уа аны юсю бла налог декларацияны толтурургъа, электрон халда жиберирге да боллукъдула. Дагъыда «Декларация 2016» деген программа да сизге болушурукъду. Аны Россейни Федерал налог службасыны сайтыны «Программные средства» деген бёлюмюнде табаргъа боллукъду.

Налог тёлеучюлеге тынчлыкъгъа деп Россейни Федерал налог службасыны сайтында «Декларационная кампания» деген рубрика да ачылгъанды. Анда кампанияны кезиуюнде налог инспекцияла къалай ишлегенлерини юслеринден билирге, налог инспекцияла налог тёлеучюлеге деп бардыргъан мадарланы тизмеси бла шагъырейленирге, декларация кампанияны юсюнден битеу шартланы да табаргъа онг барды.

Налог декларацияны тохташдырылгъан болжалдан кеч берген (2017 жылда 2 майдан сора) жууапха тартылады. Анга бек аздан 1000 сомгъа тазир салынады (РФ-ни Налог кодексини 119-чу статьясыны 1-чи пункту).

Россейни Федерал налог службасыны КъМР-де Управлениясы.

Солуу

Буз майдан сабийлени сакълайды

Нальчикде Абхазия майданда бир кесегин, хар замандача, бузлатхандыла. Аны къалынлыгъы бек аздан жети сантиметр болургъа керекди да, ол марда сакъланнганды. Анда орнатылгъан система он градусха дери жылыда неда жауун жауса окъуна бузну хали тюрленмей турургъа онг береди. Сегиз жюз квадрат метрде бир кезиуге жыйырмагъа жууукъ адам учуп, зауукълукъ алаллыкъдыла. Жангыдан юйрене келгенлеге болушлукъгъа уа инструкторла да боллукъдула.

Бизни корр.

Белгилилик

Жангы жылны аллында адабиятыбызгъа , маданиятыбызгъа да магъаналы иш болгъанды. Гуртуланы Салихге «Къабарты-Малкъар Республиканы халкъ поэти» деген ат аталгъанды. Кертисин айтханда, фахмусу, чыгъармачылыгъы, жамауат иши бла да ол аллай даражагъа эртте окъуна тийишли болгъанды.

Аны окъуучула бла тюбешиулеринде, башха жыйылыулада да бола тургъанма. Алада уа Салихни халкъ поэт деп алай танышдыргъандыла. Алай ол а аллай кезиуледе жыйылгъан халкъдан кечгинлик тилей эди - официал халда аны аллай аты жокъ эди.

«Жазгъаным окъуучуланы кёллерине жетсе, мен андан уллу махтау излемейме»

Болсада айтама дегеннге санар затла табыллыкъ эдиле: КъМР-ни культурасыны сыйлы къуллукъчусу,Къарачай-Черкес Республиканы халкъ поэти, Кавказны жазыучуларыны клубу тохташдыргъан «Кавказны халкъ поэти». Шота Руставелини «Витязь в тигровой шкуре» деген айтхылыкъ чыгъармасын малкъар тилге кёчюргени ючюн анга «Тбилиси шахарны сыйлы инсаны» деген ат аталгъанды. Алай Салих кеси уа аланы санап турууну дурус кёрмейди. «Жазгъаным окъуучуланы кёллерине жетсин ансы, манга андан уллу махтау керек тюйюлдю»,-дейди.

Болсада Гурту улу не уллу даражагъа да тийишлиди. Нек дегенде республиканы адабиятын бла маданиятын айнытыуда аны къыйыны айтып айтмазча уллуду. Ол жыйырмадан аслам китапны авторуду. Аланы араларында уа назму жыйымдыкъла, литература эсселе, орус эмда дуния классиклени, ол санда Шимал Кавказны, Грузияны бла Азербайджанны, малкъар тилге кёчюрюлген айырмалы чыгъармалары бардыла. Александр Пушкинни «Евгений Онегин» поэмасы уа аны тилманчлыкъ ишинде энчи магъананы тутады. Ол Нальчикде энчи изданияла болуп эки кере чыгъарылгъанды.

Къабарты поэтлени назмуларын кёчюрюп, антология къурагъанын да белгилемей жарамаз. Къулийланы Къайсыннга атап жазгъан «Жаралы таш» пьесасы уа! Аны бизни республиканы М.Горький атлы Орус драма театры салгъанды. Алгъаракълада аны Чеченнге элтген эди да, анга къараучула ыразы болгъанларын толкъун къарсла бла кёргюзтгенлерине кесим да шагъат болгъанма. Бу кюнледе уа Махачкъаланы уллу театрларындан биринде кёргюзтюрге деп турадыла.

Ма бу шартла аны жашауну, чыгъармачылыгъыны да жаланда бир кесегидиле. Салихни фахмусун, къыйынын республиканы оноучусу да кёргенди, билгенди. Ма аны ючюн тийишли кёргенди «Халкъ поэт» деген сыйлы атха.

Бусагъатда Гурту улу жазыу иш бла бирге уллу да, керекли да жумушну бардырады. Арт жыйырма беш жылны ичинде халкъланы орталарында бир заманлада болуучу жылыулукъ суууй, жюрек жарыкълыгъ а мутхуз бола баргъанына тынгысыз болуп, аны тюзетиуде, Совет Союзну заманындача, адабиятны кючюн хайырланыргъа кереклисин ангылап, Кавказны литераторларыны клубун къурагъанды. Аны баш борчу - тюрлю-тюрлю миллетли жазыучуланы бла поэтлени сайлама чыгъармаларын кёчюрюп, бир бирге барып, кёргенлерин жазып, айтып, алгъыннгы шуёхлукъну, жылыулукъну къайтарыуду.

Бу ишинде клуб жетишимлеге да жетгенди. Аны Шимал Кавказны битеу регионларында бёлюмлери бардыла. Арт заманда анга Армянияны, Азербайджанны да фахмулары да къошулгъандыла. Тышында чыгъарма биригиуле бла байламлыкъла да кенгередиле. Былтыр Белоруссияны Жазыучуларыны союзу бир уллу литература жыйылыугъа чакъырып, клубдан бир ненча адамны къонакъ этгенди, клуб бла бирге Интернет-портал да ачханды. Аны аты «Созвучие» деп алайды.

Салих клубха жети жылны башчылыкъ этгенди. Бу кюнледе уа Грозный шахарда бардырылгъан конференцияда президентлигин Чечен Республиканы халкъ жазыучусу Муса Ахмадовха бергенди. Кеси уа организацияны членлерини ыразылыгъы бла сыйлы президенти болгъанды.

Жыл бла жарымдан Гурту улу кесини сексенжыллыкъ юбилейин белгилерикди. Анга ол къуру къоллары бла келмейди, сайламаларын хазырлай турады. Дагъыда кёпдюле муратлары, башламчылыкълары. Алагъа уа аны туудукълары кёллендиредиле, артыкъда Азретчик. Ол аппасы жазгъан назмуланы окъуйду, аланы жамауат жыйылгъан жерледе ариу айтады.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратны автор алгъанды.

ПАТРИОТ НИЕТДЕ ЮЙРЕТИУ

«Жашланы аскерге тынгылы хазырлар ючюн, материал-техника базаны жангыртыргъа керекди»

Тырныауз шахарны 3-чю номерли орта школунда ОБЖ-дан устаз Сотталаны Шарапий жаш тёлюге аскер-патриот сезимни сингдириуге уллу къыйын салгъанладанды. Ол бардыргъан ишни магъаналылыгъын окъуу учреждение Элбрус районда «ДОСААФ России» жамауат-къырал организацияны санында тийишли жер алгъаны да ачыкълайды. Биз аны бла ишини юсюнден ушакъ этгенбиз.

- Шарапий Къасымович, мен билгенден, алгъын школлада, ол санда сизни мектепде да, жаш адамланы аскерге хазырлау иш тийишли халда бардырылгъанды. Ол себепден жаш адамла ары абызырамай тебирегендиле.

- Ол кертиси бла алайды. Андан сора да, аскерге чакъырылгъанла артыкъ къыйналмагъандыла. Жашларыбыз къуллукъ этген жерледен, аланы ахшы билимлерин чертип, командирлери бизге ыразылыкъ къагъытла да жаза тургъандыла.

Жарсыугъа, бир кезиуде саулайда къыралда ол ишге тийишли халда эс бурулмай башланнганды. Ызы бла школлада ол жаны бла мюлк база да тозурап башлагъанды. Алай бла аскерде къуллукъ этген заманны керексизге ётдюрюлгеннге санагъан бир ненча тёлю ёсгенди. Аскерге чакъырылгъанланы арасында билимлиле да азайгъандыла, аланы орунларына терс жолгъа ажашханла, аманлыкъчыла асламыракъ болгъандыла.

- Арт жыллада болум, баям, иги жанына тюрлене башлагъан болур?

- Хау, бюгюн кёп зат тюрленнгенди. Жаш адамланы патриот сезимлерин кючлеуге аслам эс бурула башланнганды. Аскерге чакъырылыргъа керек къауумну юйретиу бюгюнлюкде кёбюсюнде ДОСААФ-ны боюнундады. Элбрус районда аны бёлюмю кесини борчун толусунлай толтурады эм саулайда республикада эм игиге саналады.

Болсада жаш адамла иги специалистле болур ючюн, школлада аскерчиликге юйретген мюлк базаланы жангыртыргъа, игилендирирге тийшлиди. Аланы юйретгенле да ишлерин билген адамла болургъа. Бюгюнлюкде аскер кючлеге билимлиле, къарыулула, Ата журтларын сюйген солдатла керекдиле. Аны ючюн ол жумушну кеч болгъунчу къырал къолгъа алыргъа борчлуду.

- Баям, бу жумушну тамамлауда окъуу учреждениеяланы магъаналары да уллуду?

- Бизни школда ол жаны бла иш талай жылны бардырылады. Анга жюреги бла жарсыгъанладан бири мектепни таматасы Хутуйланы Любады.

Аскерчиликге юйретиу талай кесекден къуралады: илму-практика конференцияла, «тёгерек столла», андан сора да, ушакъла, тюрлю-тюрлю хорламлагъа атап окъуучула жазгъан реферат ишле. Жаш адамла теркТерк Уллу Ата журт урушну, Афганистанда къазауатны ветеранлары эмда башха белгили адамла бла тюбешедиле. Аллай жыйылыулагъа окъуучуланы тири къатышыуларына аслам эс бурабыз.

Школда, заманында эс этип сакълаялгъаныбыз ючюн, аскерчилик жаны бла мюлк-техника онгларыбыз, бирси жерледеча, осал тюйюлдю. Ол себепден дерслени чырмаусуз бардырыргъа, жаш тёлюню аскерге хазырларгъа да амал барды. Биз районда къуралгъан аскер-патриотлукъ жаны бла хар эришиуге, ол санда жыл сайын ётген «Зарницагъа» да, къошулгъанлай турабыз. Жашауларын аскерчилик бла байларгъа сюйгенлеге уа энчи эс бурургъа кюрешебиз.

- Окъуучуларыгъызны арасында аскерчиликни сайлагъанланы саны уа кёпмюдю?

- Тюрлю-тюрлю жыллада аскерчилик жаны бла окъургъа 36 адам киргенди. Ала бюгюнлюкде абычар чынлада ВВС-да, ВМС-да, танк аскерледе эм чек сакълаучуланы санында къуллукъларын толтурадыла. Аланы араларында юйюрлеринде бир ненча аскерчи болгъанла да бардыла. Сёз ючюн, Виктор бла Игорь Макаровла Владивостокда тенгиз-аскер училищени бошагъандыла.

Дагъыда башхаланы айтсакъ, бу жаны бла окъуу юйлени Геккиланы Рамазан бла Жабраил, Залийханланы Аслан бла Марат, Игорь бла Александр Мацкевичле да тауусхандыла. Жашланы арасында политработникле, аскер юристле, инженер специалистле, МЧС-де эм полицияда урунннганла кёпдюле.

- Сизни оюмугъузгъа кёре, жаш адамла жарагъан аскерчиле, керти патриотла болурча окъуу учреждениялада ишни къалай къураргъа тийишлиди?

- Мен оюм этгенден, устазла бу жаны бла жылгъа бир кере бардырылгъан эришиуле бла чекленип къалыргъа керек тюйюлдюле. Окъуучу аскерчилик жанына тартына эсе, аны гитче класслада окъуна ангылап, ол оюнлагъа, конкурслагъа, эришиулеге тири къатышырча онг берирге керекди.

Школда ОБЖ окъутулгъаны аман тюйюлдю, алай ол бешинчи-тогъузунчу класслагъа дери бардырылыргъа керек сунама. Тамата класслада уа, алгъын замандача, аскерчиликни магъаналы баш жорукъларын билдирген дерс болса игиди. Ол заманда жаш адамла аскерге абызырамай, хазыр болуп барлыкъдыла.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Суратда: **Сотталаны Шарапи** окъуучула бла.